

■ **Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου**
Organizing Committee

Z o e G a v r i i l i d o u
A n g e l i k i E f t h y m i o u
E v a n g e l i a T h o m a d a k i
Penelope Kambakis-Vougiouklis

■ **Γραμματειακή Υποστήριξη**
Secretarial Support

Ioannis Anagnostopoulos
Maria Georganta
Polyxeni Intze
Nikos Mathioudakis
Lidija Mitits
Eleni Papadopoulou
Anna Sarafianou
Elina Chadjirapa

■ **ISBN 978-960-99486-7-8**

■ **Τυπογραφική επιμέλεια**

Νίκος Μαθιουδάκης
Ελένη Παπαδοπούλου
Ελίνα Χατζηπαπά

■ **Σχεδιασμός εξώφυλλου**

Νίκος Μαθιουδάκης

■ **Copyright © 2012**

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Democritus University of Thrace

Εργαστήριο Σύνταξης, Μορφολογίας, Φωνητικής, Σημασιολογίας, *+Μόρφωση* ΔΠΘ
Laboratory of Syntax, Morphology, Phonetics, Semantics, *+MorPhoSE* DUTH

Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας
International Conference of Greek Linguistics

www.icgl.gr

ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΩΝ*

Μαρία Κολιοπούλου

Πανεπιστήμιο Πατρών

mkoliop@upatras.gr

ABSTRACT

This paper deals with certain structures in Modern Greek which can not be classified as neither compounds nor syntactic phrases, being located in the “grey area” between two components of the grammar, specifically between morphology and syntax. In particular, I am referring to three different kinds of noun structures constituted by an adjective and a noun or two nouns. I examine the degree of lexical integrity that they display in order to differentiate them from each other. For their theoretical analysis I adopt a continuum between morphology and syntax in Kiparsky’s (1982) terms.

Λέξεις κλειδιά: μορφολογία, σύνταξη, σύνθετα, φράσεις, λεξική ακεραιότητα, λεξικοποίηση, συνεχές.

1. Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία μελετώνται ονοματικές δομές της Νέας Ελληνικής¹ για την ανάλυση των οποίων απαιτείται ο συνδυασμός φαινομένων από δύο τομείς, τη μορφολογία και τη σύνταξη. Λόγω της αδυναμίας ένταξής τους σε έναν από τους δύο τομείς χαρακτηρίζονται ενίοτε και ως ενδιάμεσες δομές². Συγκεκριμένα, πρόκειται για σχηματισμούς που αποτελούνται από δύο λέξεις, ένα επίθετο και ένα ουσιαστικό (π.χ. *μαύρη αγορά*, *παιδική χαρά*) ή δύο ουσιαστικά. Οι περιπτώσεις αλληλουχίας δύο ουσιαστικών διαχωρίζονται σε δομές όπου το δεύτερο συστατικό είναι σε γενική πρώτη (π.χ. *οίκος ανοχής*, *εκπομπή αερίων*) και σε δομές όπου τα δύο ουσιαστικά είναι ομοιόπρωτα (π.χ. *λέξη κλειδί*, *ηθοποιός - τραγουδιστής*). Όπως προκύπτει από τα βασικά αυτά δομικά χαρακτηριστικά τους, οι υπό εξέταση σχηματισμοί έχουν τη μορφή συντακτικής φράσης. Ο παραλληλισμός με τις συντακτικές φράσεις βασίζεται και στα φωνολογικά τους χαρακτηριστικά, εφόσον αποτελούνται από δύο φωνολογικές λέξεις, ο συνδυασμός των οποίων σχηματίζει μία φωνολογική φράση. Εντούτοις, η μορφή των δομών αυτών δεν επαρκεί για το χαρακτηρισμό τους ως συντακτικές φράσεις.

Η ανάλυση των ιδιοτήτων τους οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για δομές που δεν είναι απόλυτα ορατές στη σύνταξη και επομένως δεν εφαρμόζονται όλες οι συντακτικές διεργασίες που επιτελούνται στις συντακτικές φράσεις. Συγκεκριμένα, οι υπό εξέταση δομές παρουσιάζουν διακύμανση στο βαθμό επίδρασης των διαφόρων συντακτικών φαινομένων. Δηλαδή εντοπίζονται σχηματισμοί των οποίων η εσωτερική δομή είναι μη ορατή στη σύνταξη, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στους μορφολογικούς σχηματισμούς των συνθέτων. Αντίθετα, υπάρχουν δομές στις οποίες επιτελούνται σχεδόν όλοι οι δυνατοί συντακτικοί μετασχηματισμοί και επομένως προσεγγίζουν περισσότερο τις συντακτικές φράσεις. Επιπλέον, απαντούν σχηματισμοί που βρίσκονται σε μια ενδιάμεση κατάσταση, καθώς επιτρέπουν την παρεμβολή της σύνταξης στην εσωτερική δομή τους ως κάποιο βαθμό. Επομένως, η ανάλυση των υπό εξέταση ονοματικών σχηματισμών και η κατηγοριοποίησή τους βασίζεται στο βαθμό λεξικής ακεραιότητας (lexical integrity, βλ. Anderson, 1992: 84) που τις χαρακτηρίζει και συγκεκριμένα στο κατά πόσο είναι ορατή η εσωτερική δομή τους στη σύνταξη, ή αλλιώς στο κατά πόσο οι δομικές τους ιδιότητες προσεγγίζουν τις ιδιότητες των συνθέτων ή των συντακτικών φράσεων.

* Θα ήθελα να ευχαριστήσω την Αγγελική Ράλλη, Καθηγήτρια Γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών για την υποστήριξή της κατά τη διάρκεια ενασχόλησής μου και το συγκεκριμένο θέμα, καθώς και την Ιώ Μανωλέσσου, Ερευνήτρια Β΄ της Ακαδημίας Αθηνών, για τις πολύτιμες παρατηρήσεις της κατά τη διάρκεια συγγραφής αυτού του άρθρου.

¹ Τα δεδομένα αποτελούνται από 226 ονοματικές δομές της Νέας Ελληνικής, τα οποία συγκεντρώθηκαν για τις ανάγκες της μεταπτυχιακής μου διατριβής (Κολιοπούλου 2006) τόσο από τη σχετική βιβλιογραφία όσο και από τον καθημερινό τύπο κατά το διάστημα 01-03/2006.

² Ενδιάμεσες δομές (intermediate structures) απαντούν και στην Ιταλική, τις οποίες οι Bissetto και Scalise (1999) χαρακτηρίζουν με τον όρο “compound-like phrases”, δηλαδή ως φράσεις που μοιάζουν με σύνθετα.

Η δομική ανάλυση στη δεύτερη ενότητα έχει δύο βασικούς στόχους. Αφενός συνοψίζει πορίσματα προηγούμενων μελετών που ασχολούνται με αυτούς τους ονοματικούς σχηματισμούς, μιας και έχουν απασχολήσει ήδη αρκετούς γλωσσολόγους, έστω και σε μελέτες που αφορούν μόνο σε συγκεκριμένα είδη και όχι σε όλα, όπως επιχειρείται στην παρούσα μελέτη. Αφετέρου αναδεικνύονται ιδιότητες που οδηγούν την ανάλυση σε έναν ακόμα πιο ακριβή διαχωρισμό των συγκεκριμένων ονοματικών δομών, με βάση πάντα το βαθμό εσωτερικής συνοχής που εμφανίζουν. Μετά τη λεπτομερή αυτή δομική ανάλυση ακολουθεί, στην τρίτη ενότητα, η θεωρητική πλαισίωση του φαινομένου και συγκεκριμένα επιχειρείται η επακριβής κατάταξη των ονοματικών αυτών δομών στα όρια ενός συνεχούς μεταξύ των τομέων της μορφολογίας και της σύνταξης.

2. Ανάλυση δομών

Οι υπό εξέταση σχηματισμοί της Νέας Ελληνικής κέντρισαν το ενδιαφέρον αρκετών γλωσσολόγων λόγω της ιδιαιτερότητας της δομής τους, σε μια γλώσσα μάλιστα που τα σύνθετα είναι πολύ παραγωγικά (βλ. Mackridge 1985, Αναστασιάδη - Συμεωνίδη 1986, 1994, 1996, Ράλλη 1991, 2005, 2007, Ralli 1992, in print, Γαβριηλίδου 1995, 1996, 1997, Christophidou 1997, Ralli & Stavrou 1997, 1998, Συμεωνίδης 2000, Νάκας & Γαβριηλίδου 2005, Κολιοπούλου 2006, Κολιοπούλου 2007, 2008). Συγκεκριμένα, η Αναστασιάδη - Συμεωνίδη (1986, 1994) μελετώντας νεολογισμούς της Νέας Ελληνικής επισημαίνει ότι τέτοιου είδους δομές έχουν εισέλθει ως μεταφραστικά δάνεια από την Αγγλική και τη Γαλλική. Υποστηρίζει ότι η χρήση τους είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στο δημοσιογραφικό λόγο και η παραγωγικότητά τους αυξάνεται καλύπτοντας ανάγκες ορολογίας. Επιπλέον, τις χαρακτηρίζει ως «λεξικές φράσεις», όρο που στη συνέχεια υιοθετεί και η Ράλλη (1991). Αργότερα, η Αναστασιάδη - Συμεωνίδη (1996) μελετά αυτές τις δομές σε αντιπαραβολή με τα μονολεκτικά σύνθετα και τις περιγράφει ως «πολυλεκτικά σύνθετα». Σε τελευταίες μελέτες της η Ράλλη (2005, 2007, Ralli in print) υιοθετεί τον όρο «χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα» (loose multi word compounds) τα οποία στη συνέχεια διαχωρίζει από τις ειδικές ονοματικές φράσεις (special noun phrases) και τους ονοματικούς σχηματισμούς (noun constructs). Η τριχοτόμηση αυτή των ονοματικών μορφο-συντακτικών δομών, όπως δίνεται στο (1), υιοθετείται και στην παρούσα εργασία και βασίζεται στο βαθμό λεξικής ακεραιότητας που εμφανίζουν, κάτι που θα αναλυθεί διεξοδικά και ακολούθως.

- (1) Είδη των ονοματικών μορφο-συντακτικών δομών:
- α) χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα (loose multi-word compounds)
  - β) ειδικές ονοματικές φράσεις (special noun phrases)
  - γ) ονοματικοί σχηματισμοί (noun constructs)

Συγκεκριμένα, όσον αφορά στο πρώτο είδος, δηλαδή στα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα, αποτελούνται από επίθετο - ουσιαστικό [E O], όπως τα παραδείγματα *τρίτος κόσμος*, *δημόσιος υπάλληλος* κ.ά. του (2α) ή πρόκειται για μια αλληλουχία δύο ουσιαστικών όπου το δεύτερο βρίσκεται πάντα σε γενική πτώση [O O_{GEN}], όπως τα παραδείγματα *ζώνη ασφαλείας*, *οίκος ανοχής* και *άρμα μάχης* του (2β). Το δομικό σχήμα των χαλαρών πολυλεκτικών συνθέτων [λέξη λέξη] απαντά κυρίως στους αμιγείς συντακτικούς σχηματισμούς, δηλαδή στις φράσεις, αλλά και στα μονολεκτικά σύνθετα. Πιο αναλυτικά, και στα τρία αυτά είδη σχηματισμών απαντούν συνδυασμοί επιθέτου και ουσιαστικού ή δύο ουσιαστικών, όπως φαίνεται στα αντίστοιχα παραδείγματα των (3) και (4). Εντούτοις, οι ιδιότητες των χαλαρών πολυλεκτικών συνθέτων διαφέρουν τόσο από αυτές των συνθέτων όσο και των φράσεων, καθώς μοιράζονται μεταξύ μορφολογίας και σύνταξης.

- (2) α. [E O]: τρίτος κόσμος, δημόσιος υπάλληλος, ελεύθερο επάγγελμα, μαύρη αγορά
β. [O O_{GEN}]: ζώνη ασφαλείας, οίκος ανοχής, άρμα μάχης

	α. <i>Σύνθετα</i>	β. <i>Χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα</i>	γ. <i>Φράσεις</i>
(3) E + O	ελαφρόπετρα	μαύρη αγορά	ψηλό δέντρο
(4) O + O	νυχτοπούλι	ζώνη ασφαλείας	θήκη γυαλιών

Τη συνύπαρξη μορφο-συντακτικών ιδιοτήτων στα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα επισήμαναν αρχικά οι Αναστασιάδη - Συμεωνίδη (1986) και Ράλλη (1991, 2005, 2007) μελετώντας τα επιμέρους χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα. Συγκεκριμένα, οι δομές αυτές αποτελούνται από δύο ανεξάρτητες λέξεις και φέρουν δύο κύριους τόνους. Επομένως, φέρουν τη μορφή φράσης γι' αυτό και χαρακτηρίζονται ως πολυλεκτικά. Αντίθετα, τα σύνθετα της Νέας Ελληνικής είναι μονολεκτικά, δηλαδή αποτελούνται από δύο θέματα, φέρουν έναν κύριο τόνο και εμφανίζουν το συνδετικό στοιχείο

-ο-, όπως φαίνεται στα παραδείγματα *ελαφρόπετρα* (3α) και *νυχτοπούλι* (4α) των αντίστοιχων δομών [EO] και [OO]. Η ύπαρξη δύο ανεξάρτητων συστατικών στα πολυλεκτικά σύνθετα έχει ως αποτέλεσμα τη χαλαρή σύνδεση των συνθετικών μερών, γι' αυτό και χαρακτηρίζονται ως χαλαρά. Επιπλέον, στις δομές [E O] εμφανίζεται εσωτερική κλίση και κατά συνέπεια υπάρχει συμφωνία σε γένος, αριθμό και πτώση. Στους σχηματισμούς [O O_{GEN}] υπάρχει απόδοση γενικής πτώσης από το πρώτο στο δεύτερο συστατικό. Τα χαρακτηριστικά που περιγράφηκαν ως τώρα αποδεικνύουν τη συντακτική φύση των πολυλεκτικών συνθέτων, καθώς απαντούν και σε συντακτικές φράσεις αντίστοιχης δομής, όπως στα παραδείγματα *ψηλό δέντρο* (3γ) και *θήκη γυαλιών* (4γ).

Η θέση της κεφαλής³ των χαλαρών πολυλεκτικών συνθέτων της δομής [O O_{GEN}] συμπληρώνει τις ομοιότητες με τους συντακτικούς σχηματισμούς, καθώς βρίσκεται στα αριστερά, όπως ακριβώς συμβαίνει και στις ονοματικές φράσεις της Νέας Ελληνικής. Αντίθετα, τα πολυλεκτικά σύνθετα της δομής [E O] έχουν την κεφαλή στα δεξιά, όπως και τα μονολεκτικά σύνθετα της Νέας Ελληνικής. Επιπλέον, και τα δύο είδη δομών εμφανίζουν υψηλό βαθμό σημασιολογικής αδιαφάνειας, όπως για παράδειγμα ο σχηματισμός *μαύρη αγορά* που δηλώνει δολοφονίες με δυσμενείς οικονομικούς όρους. Το στοιχείο της σημασιολογικής αδιαφάνειας αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα των μορφολογικών σχηματισμών των συνθέτων, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις το ποσοστό σημασιολογικής αδιαφάνειας των πολυλεκτικών συνθέτων ξεπερνά και αυτό των μονολεκτικών συνθέτων.

Ένα επιπλέον χαρακτηριστικό που ενισχύει τις μορφολογικές τους ιδιότητες είναι η συμμετοχή των πολυλεκτικών συνθέτων [E O] σε παραγωγικές διαδικασίες και συγκεκριμένα στη διαδικασία της επιθηματοποίησης. Πιο αναλυτικά, τα παραγωγικά επιθήματα *-ικ-*, *-ια-* και *-ιτη-* προσκολλώνται σε ονοματικά θέματα που προκύπτουν από τα συστατικά των πολυλεκτικών συνθέτων [E O]. Για το σχηματισμό αυτών των θεμάτων παρεμβαίνει ένας διορθωτικός κανόνας αποκοπής (readjustment truncation rule) ο οποίος, σύμφωνα με τη Ράλλη (2007: 233-234), είναι υπεύθυνος για την αποκοπή της εσωτερικής κλίσης της δομής. Έτσι, σχηματίζονται παράγωγα, όπως τα παραδείγματα του (5) (βλ. επίσης Κολιοπούλου 2006). Τα πολυλεκτικά σύνθετα [O O_{GEN}] δε σχηματίζουν παράγωγα καθώς, όπως υποστηρίζει η Ράλλη (2007: 232-233), φέρουν την κεφαλή στα αριστερά, αντίθετα απ' ό τι συμβαίνει στα παράγωγα που μόλις περιγράφηκαν όπου το επίθημα προσκολλάται στην κεφαλή της βάσης που βρίσκεται στα δεξιά.

- (5) ψυχροπολεμ-ικός < ψυχρός πόλεμος
 τριτοκοσμ-ικός < τρίτος κόσμος
 δημοσιοϋπαλληλ-ικός < δημόσιος υπάλληλος
 νεοταξ-ικός < νέα τάξη
 ελευθεροεπαγγελματ-ίας < ελεύθερο επάγγελμα
 μαυραγορ-ίτης < μαύρη αγορά
 αγιοταφ-ίτης < Άγιος Τάφος
 νεοεποχ-ίτης < νέα εποχή

Συνοψίζοντας, αναφέρω ότι στα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα απαντούν τόσο συντακτικές όσο και μορφολογικές ιδιότητες. Συγκρίνοντας τις δύο δομές των χαλαρών πολυλεκτικών συνθέτων εντοπίζω περισσότερα μορφολογικά στοιχεία στις δομές [E O], καθώς φέρουν την κεφαλή στα δεξιά, όπως οι μορφολογικοί σχηματισμοί των συνθέτων και των παραγώγων της Νέας Ελληνικής και επιπλέον συμμετέχουν και σε παραγωγικές διαδικασίες, δηλαδή στην επιθηματοποίηση. Με βάση κυρίως τα μορφολογικά χαρακτηριστικά των χαλαρών πολυλεκτικών συνθέτων, η Ράλλη (1991: 152-153) προτείνει τον κανόνα σχηματισμού «λέξη → λέξη λέξη», όπως φαίνεται στο (6), ο οποίος αντιστοιχεί στα μονολεκτικά σύνθετα της Νέας Ελληνικής που αποτελούνται από ανεξάρτητες λέξεις, όπως το παράδειγμα *πολυμιλάω*.

- (6) Κανόνας σχηματισμού χαλαρών πολυλεκτικών συνθέτων:
 λέξη → λέξη λέξη

Περνώντας στο δεύτερο είδος ενδιάμεσων ονοματικών σχηματισμών της Νέας Ελληνικής, τις ειδικές ονοματικές φράσεις, οι Ralli και Stavrou (1997, 1998) αναφέρουν ότι πρόκειται για δύο είδη όπου το ένα αποτελείται από επίθετο και ουσιαστικό και το άλλο από δύο ουσιαστικά, το δεύτερο σε γενική. Επιπλέον, μελετώντας τις δομές [E O] αναφέρουν ότι σε κάποιες περιπτώσεις το επίθετο φέρει το ρόλο ορίσματος της κεφαλής που αποτελεί ρηματικό παράγωγο, όπως στα παραδείγματα *θεατρική κριτική* και *πυρηνική δοκιμή* του (7α). Σε άλλες πάλι περιπτώσεις το επίθετο βρίσκεται σε ταξινομική

³ Η έννοια της κεφαλής στη συγκεκριμένη μελέτη προσδιορίζει τόσο τα μορφοσυντακτικά όσο και τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά μιας δομής.

σχέση με το ουσιαστικό, όπως στα παραδείγματα *βιομηχανική ζώνη* και *ψηφιακό κύκλωμα* του (7α). Όσον αφορά στις ειδικές ονοματικές φράσεις [Ο Ο_{ΓΕΝ}], η μη κεφαλή, δηλαδή το ουσιαστικό σε γενική, λειτουργεί επίσης ως όρισμα της κεφαλής, όπως φαίνεται στα παραδείγματα *επεξεργασία δεδομένων* και *εκπομπή αερίων* του (7β).

(7) α. [Ε Ο]: θεατρική κριτική, πυρηνική δοκιμή, βιομηχανική ζώνη, ψηφιακό κύκλωμα
β. [Ο Ο_{ΓΕΝ}]: επεξεργασία δεδομένων, εκπομπή αερίων

Από τα παραπάνω παρατηρεί κανείς ότι οι ειδικές ονοματικές φράσεις φέρουν τα ίδια δομικά σχήματα με τα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα. Επομένως, υπάρχει αντιστοιχία στη θέση της κεφαλής και στα συντακτικά χαρακτηριστικά συμφωνίας και απόδοσης πτώσης. Επιπλέον, όπως και τα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα, εμφανίζουν συνθετότητα στη σημασία. Ενδεικτικά αναφέρω ότι ο σχηματισμός *βιομηχανική ζώνη* δε δηλώνει ένα είδος ζώνης, αλλά μια περιοχή που κατακλύζεται από εργοστάσια. Τα κοινά χαρακτηριστικά των δύο αυτών ενδιάμεσων ονοματικών σχηματισμών, τα οποία δίνονται σχηματικά στο (8), οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι ειδικές ονοματικές φράσεις, όπως και τα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα, διαφέρουν τόσο από τα σύνθετα όσο και από τις φράσεις.

(8) Ειδικές ονοματικές φράσεις ≈ χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα:

- θέση κεφαλής
- συντακτικά χαρακτηριστικά συμφωνίας και απόδοσης πτώσης
- σημασιολογική αδιαφάνεια

Επιπλέον, δημιουργείται προβληματισμός ως προς τη διαφοροποίηση των δύο αυτών ειδών. Η διαφοροποίηση αυτή προκύπτει από τα αποτελέσματα που φέρουν στην εφαρμογή ορισμένων τεστ ελέγχου συντακτικής αυτονομίας, όπως αυτά που εφαρμόζει η Ράλλη (2007). Συγκεκριμένα, δοκιμάζεται (α) η δυνατότητα σύνταξης της μη κεφαλής με προσδιοριστικό στοιχείο, (β) η παρεμβολή στοιχείου μεταξύ των συστατικών, (γ) η ανατροπή της σειράς των συστατικών καθώς και (δ) η δυνατότητα επανάληψης του άρθρου. Επίσης, (ε) στις δομές [Ο Ο_{ΓΕΝ}] δοκιμάζεται το αν η μη κεφαλή μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο συναναφοράς. Στα παραδείγματα (9) ως (13) παραθέτω ενδεικτικές περιπτώσεις από το κάθε ένα τεστ που αποδεικνύουν ότι τα δύο αυτά είδη ενδιάμεσων δομών φέρουν διαφορετικές ιδιότητες.

Χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα	≠	ειδικές ονοματικές φράσεις:
(9) προσδιοριστικό στοιχείο		
α. *πολύ ψυχρός πόλεμος		β. εκπομπή βλαβερών αερίων
(10) παρεμβολή στοιχείου		
α. *η μαύρη, όπως φαντάζεστε, αγορά		β. το ψηφιακό, όπως βλέπετε, κύκλωμα
(11) αναστροφή όρων		
α. *κόσμος τρίτος χαρακτηρίζεται ...		β. ζώνη βιομηχανική χαρακτηρίζεται ...
(12) επανάληψη άρθρου		
α. *το ελεύθερο το επάγγελμα είναι ...		β. ?η πυρηνική η δοκιμή πέτυχε
(13) συναναφορά		
α. *το άρμα μάχης [η οποία] _i πραγματοποιήθηκε		
β. επεξεργασία δεδομένων _i [τα οποία] _i συλλέχθηκαν		

Συγκεκριμένα, από τα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα προκύπτουν αντιγραμματικές δομές, κάτι που επιβεβαιώνει ότι οι σχηματισμοί, παρά τα συντακτικά χαρακτηριστικά τους, εμφανίζουν σε κάποιο βαθμό λεξική ακεραιότητα. Αντίθετα, η θετική ανταπόκριση των ειδικών ονοματικών φράσεων στα τεστ αποδεικνύει ότι πρόκειται για συντακτικές δομές, όπως άλλωστε υποστηρίζει και η Ράλλη (2007: 243). Εντούτοις, μοιάζουν στα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα αφενός γιατί εμφανίζουν τα ίδια δομικά σχήματα και αφετέρου γιατί μοιράζονται το χαρακτηριστικό της σημασιολογικής αδιαφάνειας.

Περνώντας στο τρίτο είδος ενδιάμεσων δομών αναφέρομαι στους ονοματικούς σχηματισμούς δύο ουσιαστικών [Ο Ο] τα οποία μάλιστα είναι ομοιόπρωτα. Τα συστατικά αυτών των δομών απαντούν είτε σε σχέση εξάρτησης⁴, όπως στα παραδείγματα *νόμος πλαίσιο*, *λέξη κλειδί*, *εταιρία μαϊμού* και *λεωφορείο φάντασμα* του (14α), είτε σε σχέση παράταξης όπως στα παραδείγματα *μεταφραστής - διερμηνέας*, *ηθοποιός - τραγουδιστής* και *δικηγόρος - πολιτικός* του (14β).

⁴ Οι σχηματισμοί αυτοί αποτελούν συνήθως μεταφραστικά δάνεια από τη Γαλλική, όπως έχει ήδη αναφερθεί νοříτερα. Επιπλέον, ο Mackridge (1985: 328-329) αναφέρει ότι τέτοιες δομές απαντούν και στη δημοτική και φέρει ως παραδείγματα τους σχηματισμούς *παιδί μάλαμα* και *θάλασσα λάδι*.

- (14) α. με σχέση εξάρτησης: νόμος πλαίσιο, παίκτης κλειδί, εταιρία μαϊμού, λεωφορείο φάντασμα, ταξίδι αστραπή, πάρτι έκπληξη, χώρα μέλος, άντρας πρότυπο
 β. με σχέση παράταξης: μεταφραστής - διερμηνέας, ηθοποιός - τραγουδιστής, δικηγόρος - πολιτικός, παρουσιάστρια - μοντέλο

Οι ονοματικοί σχηματισμοί με σχέση εξάρτησης φέρουν την κεφαλή στα αριστερά, όπως επίσης και οι δομές [O O_{GEN}] των δύο προηγούμενων ενδιάμεσων ειδών. Οι δομές με σχέση παράταξης είναι παραθετικοί σχηματισμοί, η κεφαλή των οποίων δεν ορίζεται σε ένα από τα δύο ουσιαστικά, όπως αντίστοιχα συμβαίνει και στα παρατακτικά σύνθετα που απαντούν σε αρκετές ευρωπαϊκές γλώσσες. Συγκεκριμένα, οι Fabb (1998), Olsen (2001) και Bisetto και Scalise (2005) υποστηρίζουν ότι τα συστατικά των παρατακτικών συνθέτων μοιράζονται τα ίδια γραμματικά χαρακτηριστικά και ανήκουν στην ίδια σημασιολογική κατηγορία. Επομένως, και τα δύο συστατικά φέρουν ιδιότητες κεφαλής, όπως στο παράδειγμα *αλατοπίπερο*. Κατά αντιστοιχία προς τα παρατακτικά σύνθετα και οι ονοματικοί παραθετικοί σχηματισμοί, των οποίων τα συστατικά μοιράζονται τα ίδια γραμματικά και σημασιολογικά χαρακτηριστικά, φέρουν δύο κεφαλές.

Επιπλέον, οι ονοματικοί σχηματισμοί [O O] έχουν τη μορφή συντακτικής φράσης, εφόσον αποτελούνται από δύο ανεξάρτητες λέξεις που φέρουν κλιτικά επιθήματα. Για να διαγνωσθεί με ακρίβεια ο βαθμός της μορφολογικής τους συνοχής και να διαπιστωθεί κατά πόσο αυτές οι δομές διαφοροποιούνται από τα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα και τις ειδικές ονοματικές φράσεις εφαρμόζονται διάφορα τεστ τόσο στους σχηματισμούς με σχέση εξάρτησης όσο και στους σχηματισμούς με σχέση παράταξης (βλ. επίσης Γαβριηλίδου 1995 και Gavriilidou 1997). Συγκεκριμένα, δοκιμάζεται (α) η δυνατότητα σύνταξης ενός συστατικού με προσδιοριστικό στοιχείο, (β) η παρεμβολή στοιχείου μεταξύ των συστατικών, και (γ) η σύνταξη ενός συστατικού ως αντικείμενο συναναφοράς. Επιπλέον, εφαρμόζεται (δ) το τεστ της ανατροπής της σειράς των συστατικών.

Τα παραδείγματα (15) ως (18) δείχνουν στην πλειονότητά τους την αρνητική ανταπόκριση των δομών στα προαναφερθέντα τεστ. Αυτό σημαίνει ότι οι ονοματικοί σχηματισμοί εμφανίζουν σε κάποιο βαθμό μορφολογική συνοχή, παρότι έχουν τη μορφή συντακτικών φράσεων. Επιπλέον, θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι ονοματικοί σχηματισμοί με σχέση εξάρτησης εμφανίζουν κάποιο βαθμό σημασιολογικής αδιαφάνειας, όπως φαίνεται στο παράδειγμα *εταιρία μαϊμού* που δηλώνει μια ψεύτικη εταιρία. Το στοιχείο αυτό ενισχύει τα μορφολογικά χαρακτηριστικά τους σε σχέση με τους ονοματικούς παραθετικούς σχηματισμούς.

- (15) προσδιοριστικό στοιχείο
 α. *επιχείρηση σωστό μαμούθ
 β. *μεταφραστής ικανός διερμηνέας
- (16) παρεμβολή στοιχείου
 α. ?μέτρα, όπως αντιλαμβάνεστε, ανάσα ...
 β. *ο ηθοποιός, όπως βλέπετε, τραγουδιστής ...
- (17) συναναφορά
 α. *μελέτησε την υπόθεση κλειδί [το οποίο]_i άνοιξε το δρόμο για ...
 β. *συνάντησε τον ηθοποιό τραγουδιστή [ο οποίος]_i τραγουδούσε τζαζ
- (18) αναστροφή όρων
 α. μαϊμού εταιρία, *κλειδί λέξη
 β. τραγουδιστής - ηθοποιός

Παρά τις μορφολογικές ιδιότητες που εντοπίσαμε με τη βοήθεια των τεστ κυρίως στις δομές με σχέση εξάρτησης, δε θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι οι ονοματικοί σχηματισμοί [O O] φέρουν τον ίδιο βαθμό λεξικής ακεραιότητας που εμφανίζουν και τα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα, κάτι που υποστηρίζει και η Ράλλη (2007). Πρώτη ένδειξη γι' αυτό τον ισχυρισμό αποτελεί η εν μέρει θετική ανταπόκριση ορισμένων ονοματικών σχηματισμών με σχέση εξάρτησης στο τεστ αναστροφής όρων, όπως ενδεικτικά δηλώνει το παράδειγμα *μαϊμού εταιρία* του (18α). Σε προηγούμενες μελέτες (βλ. Κολιοπούλου 2006, Κολιοπούλου 2008, 2009) διαπιστώθηκε ότι η δυνατότητα αναστροφής της σειράς των όρων απαντά στους σχηματισμούς με μη κεφαλή τις λέξεις *μαϊμού* και *φίλη*, όπως φαίνεται στα παραδείγματα του (19). Η παρατήρηση αυτή μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι μόνο σε περιορισμένες περιπτώσεις διαταράσσεται η δομική συνοχή των σχηματισμών, στις οποίες είναι πιθανό να παίζει ρόλο η αυξημένη συχνότητα εμφάνισης των μη κεφαλών, κυρίως όσον αφορά στη λέξη *μαϊμού*.

- (19) αυτοκίνητο μαϊμού – μαϊμού αυτοκίνητο
 χώρα φίλη – φίλη χώρα

Για τον περαιτέρω έλεγχο των μορφοσυντακτικών ιδιοτήτων των ονοματικών σχηματισμών με σχέση εξάρτησης δοκιμάζεται η δυνατότητα μεταβολής των κλιτικών χαρακτηριστικών της μη κεφαλής σε διάφορα συντακτικά περιβάλλοντα (βλ. επίσης Κολιοπούλου 2006, Κολιοπούλου 2009). Συγκεκριμένα, στο (20) ελέγχεται η μεταβλητότητα της μη κεφαλής *κλειδί* στη δομή *λέξη κλειδί*. Όπως αποδεικνύεται, η μη κεφαλή επηρεάζεται από τα κλιτικά χαρακτηριστικά της κεφαλής μόνο στην ονομαστική πληθυντικού (20β), ενώ αντίθετα στα υπόλοιπα συντακτικά περιβάλλοντα η μη κεφαλή παραμένει αμετάβλητη.

- (20) α. λέξη_{ON,EN} κλειδί_{ON,EN}
 β. λέξεις_{ON,ΠΛ} κλειδιά_{ON,ΠΛ}
 γ. λέξης_{GEN,EN} κλειδί_{ON,EN}
 δ. *λέξης_{GEN,EN} κλειδιού_{GEN,EN}
 ε. λέξεων_{GEN,ΠΛ} κλειδί_{ON,EN}
 στ. *λέξεων_{GEN,ΠΛ} κλειδιά_{ON,ΠΛ}
 ζ. *λέξεων_{GEN,ΠΛ} κλειδιών_{GEN,ΠΛ}

Συγκρίνοντας τις ονοματικές δομές με σχέση εξάρτησης με τα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα [O_{GEN}] που επίσης φέρουν την κεφαλή στα αριστερά, παρατηρεί κανείς ότι η μη κεφαλή αυτών των πολυλεκτικών συνθέτων δεν παρουσιάζει καμία δυνατότητα συντακτικής αυτονομίας. Δηλαδή, βρίσκεται πάντα σε γενική πτώση ενικού αριθμού, ανεξαρτήτως των κλιτικών χαρακτηριστικών της κεφαλής, όπως φαίνεται και στα παραδείγματα του (21). Αντίθετα, διαπιστώθηκε ότι η μη κεφαλή των ονοματικών σχηματισμών παρουσιάζει σε κάποιο βαθμό συντακτική αυτονομία, έστω και αν αυτή είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Η παρατήρηση αυτή στηρίζει την άποψη περί διαφοροποίησης των ονοματικών σχηματισμών από τα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα, καθώς οι ονοματικοί σχηματισμοί φέρουν περισσότερα συντακτικά χαρακτηριστικά (βλ. επίσης Κολιοπούλου 2006).

(21) Χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα [O_{GEN}]

- α. άρμα_{ON,EN} μάχης_{GEN,EN}
 άρματα_{ON,ΠΛ} μάχης_{GEN,EN}
 *άρματα_{ON,ΠΛ} μαχών_{GEN,ΠΛ}
 β. οίκος_{ON,EN} ανοχής_{GEN,EN}
 οίκοι_{ON,ΠΛ} ανοχής_{GEN,EN}
 *οίκοι_{ON,ΠΛ} ανοχών_{GEN,ΠΛ}

Επιπλέον, θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι ονοματικές δομές με σχέση εξάρτησης δεν εμφανίζουν ενιαία ανταπόκριση στα τεστ που περιγράψαμε νωρίτερα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο σχηματισμός *νόμος πλαίσιο*, ο οποίος εμφανίζει αρνητική ανταπόκριση στα περισσότερα τεστ, όπως φαίνεται στα παραδείγματα του (22) (βλ. επίσης Κολιοπούλου 2006, Κολιοπούλου 2009). Συγκεκριμένα, σε σύγκριση με αντίστοιχους σχηματισμούς η δομή αυτή δεν επιτρέπει την αντιστροφή της σειράς των όρων, κάτι που σε άλλες περιπτώσεις είναι επιτρεπτό (βλ. παραδείγματα 18, 19). Επιπλέον, στο τεστ συντακτικής αυτονομίας της μη κεφαλής στο (22ε), η μη κεφαλή *πλαίσιο* επιδεικνύει αυτονομία σε κλιτικό περιβάλλον γενικής ενικού, όπου απαντά ως *νόμου πλαισίου*. Αντίθετα, στη δομή για παράδειγμα *λέξη κλειδί* η μη κεφαλή παρουσιάζει δυνατότητα μεταβολής των κλιτικών της χαρακτηριστικών σε περιβάλλον ονομαστικής πληθυντικού (βλ. παράδειγμα 20β).

- (22) α. προσδιοριστικό στοιχείο
 *νόμος μεγάλο πλαίσιο
 β. παρεμβολή στοιχείου
 *ο νόμος, όπως γνωρίζετε, πλαίσιο
 γ. συναφορά
 * ο νόμος πλαίσιο, [το οποίο], περιλαμβάνει
 δ. αναστροφή όρων
 * πλαίσιο νόμος
 ε. συντακτική αυτονομία μη κεφαλής
 νόμοι_{ON,ΠΛ} πλαίσιο_{ON,EN}
 ?νόμοι_{ON,ΠΛ} πλαίσια_{ON,ΠΛ}
 νόμου_{GEN,EN} πλαίσιο_{ON,EN}
 νόμου_{GEN,EN} πλαισίου_{GEN,EN}
 νόμων_{GEN,ΠΛ} πλαίσιο_{ON,EN}

*νόμων_{GEN,ΠΑ} πλαίσιον_{GEN,ΠΑ}*νόμων_{GEN,ΠΑ} πλαίσιου_{GEN,EN}

Όπως αποδεικνύεται από τα παραπάνω, οι ονοματικοί σχηματισμοί με σχέση εξάρτησης εμφανίζουν μη συστηματικότητα ανταπόκρισης στα διάφορα τεστ ελέγχου του βαθμού συντακτικής αυτονομίας που διαθέτουν. Έτσι ενισχύεται η άποψη ότι αυτές οι δομές θα πρέπει να διαχωρίζονται από τα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα, τα οποία παρουσιάζουν παγιωμένες ιδιότητες αμεταβλητότητας της μη κεφαλής. Σε σχέση με τη φύση των ονοματικών αυτών σχηματισμών, οι διακυμάνσεις στα αποτελέσματα των τεστ αποδεικνύουν ότι οι μορφο-συντακτικές τους ιδιότητες δεν έχουν ακόμα αποκρυσταλλωθεί. Επομένως, υιοθετείται η άποψη της Ράλλη, η οποία υποστηρίζει ότι βρίσκονται σε στάδιο μορφολογοποίησης (morphologization) και συγκεκριμένα αποσυντακτικοποίησης (desyntacticization) με τους όρους του Joseph (2003: 473). Η διαδικασία της αποσυντακτικοποίησης σημαίνει ότι οι σχηματισμοί αυτοί χάνουν σταδιακά τη συντακτική αυτονομία που διαθέτουν και αποκτούν μορφολογικές ιδιότητες. Η ενίσχυση της εσωτερικής τους συνοχής συνάδει και με την αύξηση χρήσης αυτών των δομών, κυρίως σε περιπτώσεις ορολογίας, όπως ακριβώς συμβαίνει με το παράδειγμα *νόμος πλαίσιο*.

Η δομική ανάλυση των τριών ονοματικών μορφο-συντακτικών σχηματισμών που προηγήθηκε αποδεικνύει ότι οι μεταξύ τους διαφορές κυμαίνονται όχι μόνο ανά κατηγορία, αλλά και μεταξύ των διαφορετικών δομών της ίδιας κατηγορίας. Για παράδειγμα στις δομές [E O] και [O O_{GEN}] των χαλαρών πολυλεκτικών συνθέτων το πρώτο είδος εμφανίζει περισσότερο μορφολογικά χαρακτηριστικά από ότι το δεύτερο εφόσον συμμετέχει και στη διαδικασία της παραγωγής. Επίσης, στους ονοματικούς σχηματισμούς [O O] με σχέση εξάρτησης παρατηρείται διακύμανση ιδιοτήτων και συγκεκριμένα σταδιακή εξασθένηση των συντακτικών χαρακτηριστικών τους. Με βάση αυτό το δεδομένο δημιουργείται η ανάγκη μιας θεωρητικής πρότασης η οποία θα έχει τη δυνατότητα να αναδείξει την ποικιλία στα είδη ιδιοτήτων που παρουσιάζουν αυτοί οι σχηματισμοί.

3. Θεωρητική προσέγγιση

Μια θεωρητική πρόταση που περιλαμβάνει σχηματισμούς που μοιάζουν με φράσεις (“phrase-like units”) σε γλώσσες όπως η Ιταλική, η Κινεζική και η Νέα Εβραϊκή είναι αυτή των Gaeta και Ricca (2009), στην οποία υιοθετούν μια κλίμακα τεσσάρων επιπέδων. Τα επίπεδα διαμορφώνονται σύμφωνα με το θετικό ή αρνητικό πρόσημο των χαρακτηριστικών «μορφολογικό» και «λεξικοποιημένο⁵». Τον όρο «μορφολογικό» αποδίδουν οι ερευνητές σε δομές που προκύπτουν από μορφολογικές διαδικασίες, όπως για παράδειγμα της σύνθεσης, ενώ ο όρος «λεξικοποιημένο» αποδίδεται σε δομές, λέξεις ή φράσεις, που εμφανίζουν δομικά ή σημασιολογικά ιδιοσυγκρασιακά συστατικά και επομένως έχουν προκύψει από τη διαδικασία της λεξικοποίησης. Τα λεξικοποιημένα στοιχεία, λόγω της μη προβλέψιμης μορφής και σημασίας τους, καταχωρούνται στο λεξικό και ο βαθμός λεξικοποίησης κυμαίνεται ανάλογα με τη δυνατότητα, ή μη, που εμφανίζουν για συμμετοχή σε μορφολογικές διαδικασίες. Με βάση τα δύο αυτά χαρακτηριστικά οι Gaeta και Ricca (2009: 38) παρουσιάζουν την ακόλουθη κλίμακα.

- (23) α. [+ μορφολογικό], [+ λεξικοποιημένο]
 β. [+ μορφολογικό], [- λεξικοποιημένο]
 γ. [- μορφολογικό], [+ λεξικοποιημένο]
 δ. [- μορφολογικό], [- λεξικοποιημένο]

Στα δύο πρώτα επίπεδα εντάσσονται οι μορφολογικοί σχηματισμοί των συνθέτων με τη διαφορά ότι στο πρώτο επίπεδο (23α) οι σχηματισμοί φέρουν και κάποια ιδιοσυγκρασιακά στοιχεία, ενώ στο δεύτερο (23β) περιλαμβάνονται πολύ παραγωγικά σύνθετα, οι δομές των οποίων είναι πλήρως απαλλαγμένες από λεξικοποιημένα χαρακτηριστικά. Στο τρίτο επίπεδο (23γ) εντάσσονται σχηματισμοί που μοιάζουν με φράσεις και βρίσκονται στα όρια μορφολογίας και σύνταξης διαθέτοντας ιδιοματική σημασία και μη επιτρέποντας την παρεμβολή άλλων στοιχείων στο εσωτερικό της δομής. Τέλος, στο τέταρτο επίπεδο (23δ) περιλαμβάνονται συντακτικές φράσεις.

Υιοθετώντας αυτή την κλίμακα για τους μορφο-συντακτικούς ονοματικούς σχηματισμούς της Νέας Ελληνικής θα αντιμετώπιζε κανείς το ζήτημα της κατάταξής τους σε κάποιο από τα τέσσερα επίπεδα. Από τη δομική τους όμως ανάλυση μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι μια θεωρητική περιγραφή απλά

⁵ Ως «λεξικοποιημένο» μεταφράζω τον όρο “lexical” που στο πλαίσιο της μελέτης των Gaeta και Ricca (2009) χρησιμοποιείται για τα λεξικοποιημένα (lexicalized) στοιχεία.

με την ύπαρξη ή μη μορφολογικών και λεξικοποιημένων στοιχείων δεν είναι ικανοποιητική για το λόγο ότι σε όλους αυτούς τους σχηματισμούς υπάρχουν και τα δύο αυτά χαρακτηριστικά, σε διαφορετικό όμως βαθμό ανά δομή, καθώς πρόκειται για ενδιάμεσες δομές. Τα χαρακτηριστικά [-μορφολογικό] και [+λεξικοποιημένο] που προτείνουν οι Gaeta και Ricca (2009) στο τρίτο επίπεδο της κλίμακας θα μπορούσαν να αποδοθούν σε άλλου είδους πολυλεκτικές φράσεις της Νέας Ελληνικής, όπως τα παραδείγματα *ούτως ή άλλως* και *πήγαινε έλα*. Όπως αναφέρει η Ράλλη (2005: 84-85) οι περιπτώσεις αυτές φέρουν ιδιοματική σημασία καθώς έχουν λεξικοποιηθεί και επομένως αποτελούν παγιωμένες εκφράσεις. Οι δομές όμως αυτές δε θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ενδιάμεσες, εφόσον δε φέρουν μορφολογικά χαρακτηριστικά. Επομένως, δημιουργείται η ανάγκη ανεύρεσης μιας θεωρητικής πρότασης που θα πληροί όλες τις περιπτώσεις αλληλεπίδρασης μορφο-συντακτικών χαρακτηριστικών που διαπιστώσαμε στις υπό εξέταση ονοματικές δομές της Νέας Ελληνικής.

Για την πληρέστερη κάλυψη όλων των εκφράσεων του φαινομένου συνύπαρξης μορφο-συντακτικών χαρακτηριστικών υιοθετείται η έννοια ενός συνεχούς, το οποίο έχει αναφερθεί και σε προηγούμενες μελέτες (βλ. Ράλλη 2007, Κολιοπούλου 2006). Η έννοια του συνεχούς εντάσσεται στο πλαίσιο μιας γραμμικής διάταξης μορφολογίας - σύνταξης, με τη μορφολογία να προηγείται της σύνταξης, όπως υποστηρίζει ο Kirarsky (1982). Η ασαφής οριοθέτηση των δύο τομέων δικαιολογεί τη διάχυση μορφο-συντακτικών ιδιοτήτων. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο ενός συνεχούς μεταξύ μορφολογίας και σύνταξης τα τρία είδη ενδιάμεσων ονοματικών δομών διατάσσονται σύμφωνα με το πλήθος των μορφολογικών και συντακτικών τους χαρακτηριστικών. Ορίζοντας ως άκρα αυτού του συνεχούς τα μονολεκτικά σύνθετα και τις ονοματικές φράσεις, τα χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα τοποθετούνται εγγύτερα στον τομέα της μορφολογίας, ενώ οι ειδικές ονοματικές φράσεις και οι ονοματικοί σχηματισμοί απαντούν πλησιέστερα προς τη σύνταξη. Με βάση την ανάλυση των ιδιοτήτων που προηγήθηκε προκύπτει η ακόλουθη διάταξη:

(24) ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗ	μονολεκτικά σύνθετα
	<i>χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα [E O]</i>
	<i>χαλαρά πολυλεκτικά σύνθετα [O O_{GEN}]</i>
	<i>ονοματικοί σχηματισμοί [O O] με σχέση εξάρτησης</i>
	<i>ονοματικοί σχηματισμοί [O O] με σχέση παράθεσης</i>
	<i>ειδικές ονοματικές φράσεις</i>
	ονοματικές φράσεις

4. Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα συνοψίζει όλα τα είδη ενδιάμεσων ονοματικών σχηματισμών που απαντούν στη Νέα Ελληνική. Η ανάλυση των ιδιοτήτων αυτών των σχηματισμών επιβεβαιώνει αφενός τη συνύπαρξη μορφο-συντακτικών χαρακτηριστικών, αφετέρου τη διάκριση μεταξύ τριών κατηγοριών, όπως έχει ήδη προταθεί στη σχετική βιβλιογραφία. Επιπλέον, η ανάλυση στην παρούσα έρευνα αποδεικνύει ότι ακόμα και τα διαφορετικά είδη δομών μίας κατηγορίας εμφανίζουν διακύμανση μορφο-συντακτικών συντακτικών. Δηλαδή, ο βαθμός δομικής συνοχής που επιδεικνύουν αυτοί οι σχηματισμοί ποικίλει όχι μόνο ανά κατηγορία αλλά και ανάμεσα στα διαφορετικά είδη δομών που ανήκουν στην ίδια κατηγορία. Μάλιστα, σε ένα συγκεκριμένο είδος, αυτό των ονοματικών σχηματισμών [O O] με σχέση εξάρτησης, η διακύμανση της εσωτερικής συνοχής παρατηρείται και μεταξύ των διαφορετικών παραδειγμάτων, καθώς, όπως έχει υποστηριχθεί, πρόκειται για μια περίπτωση σχηματισμών που βρίσκεται σε διαδικασία μορφολογοποίησης. Με δεδομένο αφενός τη συνύπαρξη μορφο-συντακτικών χαρακτηριστικών και αφετέρου την έντονη διακύμανσή τους επιχειρώ τη θεωρητική τους ανάλυση με βάση την πρόταση των Gaeta και Ricca (2009) που υποστηρίζουν για αντίστοιχες δομές της Ιταλικής, της Κινεζικής και της Νέας Εβραϊκής. Διαπιστώνω όμως ότι είναι ανεπαρκής για τα δεδομένα της Νέας Ελληνικής και έτσι υποστηρίζω και στην παρούσα μελέτη την υιοθέτηση ενός συνεχούς μεταξύ μορφολογίας και σύνταξης στο οποίο διατάσσω με ακρίβεια τους υπό εξέταση σχηματισμούς, σύμφωνα με τις ιδιότητές τους.

Βιβλιογραφία

- Αναστασιάδη - Συμεωνίδη, Άννα. 1986. *Η νεολογία στην κοινή νεοελληνική*. Θεσσαλονίκη: Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής.
- Αναστασιάδη - Συμεωνίδη, Άννα. 1994. *Νεολογικός δανεισμός της Νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη.
- Αναστασιάδη - Συμεωνίδη, Άννα. 1996. «Η νεοελληνική σύνθεση». *Ζητήματα νεοελληνικής γλώσσας: Διδακτική Προσέγγιση*, Γεωργία Κατσιμαλή & Φώτης Καβουκόπουλος (επιμ.), 97-120. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Anderson, Stephen. 1992. *A-morphous Morphology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bisetto, Antonietta, & Sergio Scalise. 2005. "The Classification of Compounds". *Lingue e Linguaggio* IV (2): 319-332.
- Γαβρηλίδου, Ζωή. 1995. «Τα σύνθετα ουσιαστικά του τύπου Ουσιαστικό + Ουσιαστικό στην ίδια πτώση στην Νέα Ελληνική». *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 1994: 269-280.
- Γαβρηλίδου, Ζωή. 1996. «Μερικές συντακτικές και σημασιολογικές παρατηρήσεις για τον νεολογικό σχηματισμό των πολυλεκτικών παρατακτικών μεταφορικών συνθέτων». *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 1995: 148-159.
- Γαβρηλίδου, Ζωή. 1997. «Πολυλεκτικά παρατακτικά σύνθετα με πρώτο συνθετικό τα ουσιαστικά 'άνθρωπος-', 'γυναίκα-'». *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 1996: 100-114.
- Christophidou, Anastasia. 1997. "A textlinguistic approach to the phenomenon of multi-word compounds". In *Greek Linguistics 95. Proceedings of the 2nd International Conference on Greek Linguistics*, edited by Gabriel Drachman, Angeliki Malikouti-Drachman, Silla Klidi & Jannis Fykias, 67-75. Graz: Neugebauer Verlag.
- Fabb, Nigel. 1998. "Compounding". In *The Handbook of Morphology*, edited by Andrew Spencer & Arnold Zwicky, 66-83. Oxford: Blackwell.
- Gaeta, Livio, & Davide Ricca. 2009. "Composita solvantur: Compounds as lexical units or morphological objects?" *Rivista di Linguistica* 21.1: 35-70.
- Joseph, Brian. D. 2003. "Morphologization from Syntax". In *Handbook of Historical Linguistics*, edited by Brian D. Joseph & Richard Janda, 472-491. Oxford: Blackwell.
- Kiparsky 1982. *Lexical Morphology and Phonology*. Hanshin, Seoul: Linguistics in the Morning Calm.
- Κολιοπούλου, Μαρία. 2006. «Περιγραφή και ανάλυση των χαλαρών πολυλεκτικών συνθέτων της Νέας Ελληνικής». Μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Koliouroulou, Maria. 2008. "The loose multi-word compounds of Modern Greek under the prism of Construction Morphology". In *New Perspectives in Greek Linguistics*, edited by Nikolaos Lavidas, Elissavet Nouchoutidou & Marietta Sionti, 213-224. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Koliouroulou, Maria. 2009. "Loose Multi-Word Compounds and Noun Constructs". *Patras Working Papers in Linguistics* 1: 59-71.
- Mackridge, Peter. 1985. *The Modern Greek language: a descriptive analysis for Standard Modern Greek*. New York: Oxford University Press.
- Νάκας, Θανάσης, & Ζωή Γαβρηλίδου. 2005. *Δημοσιογραφία και Νεολογία: Τίτλοι - ευρήματα για θέματα - εκπλήξεις*. Αθήνα: Πατάκης.
- Olsen, Susan. 2001. "Copulative Compounds: A Closer Look at the Interface between Syntax and Morphology". *Yearbook of Morphology* 2000: 279-320.
- Ράλλη, Αγγελική. 1991. «Λεξική Φράση: Αντικείμενο Μορφολογικού Ενδιαφέροντος». *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 1990: 139-158.
- Ράλλη, Αγγελική. 2005. *Μορφολογία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Ράλλη, Αγγελική. 2007. *Η Σύνθεση Λέξεων: Διαγλωσσική Μορφολογική Προσέγγιση*. Αθήνα: Πατάκης.
- Ralli, Angela. 1992. "Compounds in Modern Greek". *Rivista di Linguistica* 4.1: 143-174.
- Ralli, Angela. in print. *Greek compounds*. Springer.
- Ralli, Angela, & Melita Stavrou. 1997. "A-N Compounds vs. A-N Constructs in Greek". In *Greek Linguistics 95. Proceedings of the 2nd International Conference on Greek Linguistics*, edited Gabriel Drachman, Angeliki Malikouti-Drachman, Silla Klidi & Jannis Fykias, 87-97. Graz: Neugebauer Verlag.
- Ralli, Angela, & Melita Stavrou. 1998. "Morphology - Syntax Interface: A-N Compounds vs. A-N Constructs in Modern Greek". *Yearbook of Morphology* 1997: 243-263.
- Συμεωνίδης, Χαράλαμπος. 2000. *Εισαγωγή στην ελληνική φρασεολογία*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.